

V Bruseli 1. júna 2016
(OR. en)

9641/16

EDUC 218
JEUN 42
AUDIO 73
SOC 364

VÝSLEDOK ROKOVANIA

Od:	Generálny sekretariát Rady
Dátum:	30. mája 2016
Komu:	Delegácie
Č. predch. dok.:	9068/16 EDUC 147 JEUN 37 AUDIO 63 SOC 265
Predmet:	Rozvoj mediálnej gramotnosti a kritického myslenia prostredníctvom vzdelávania a odbornej prípravy – závery Rady (30. mája 2016)

Delegáciám v prílohe zasielame závery Rady o rozvoji mediálnej gramotnosti a kritického myslenia prostredníctvom vzdelávania a odbornej prípravy, ktoré Rada prijala na svojom 3 471. zasadnutí 30. a 31. mája 2016.

Závery Rady

o

rozvoji mediálnej gramotnosti a kritického myslenia prostredníctvom vzdelávania a odbornej prípravy

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

PRIPOMÍNAJÚC

- Článok 2 Zmluvy o Európskej únii, v ktorom sa uvádza, že Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám;

BERÚC DO ÚVAHY

- Parížske vyhlásenie prijaté 17. Marca 2015,¹ v ktorom sa zdôrazňuje, že je dôležité posilniť schopnosť detí a mladých ľudí rozmyšľať kriticky a uplatňovať úsudok, aby, najmä v kontexte internetu a sociálnych médií, dokázali chápať realitu, rozlišovať medzi faktami a názormi, spoznať propagandu a odolávať všetkým formám indoktrinácie a nenávisným slovným prejavom;

¹ Vyhlásenie o podpore občianstva a spoločných hodnôt slobody, tolerance a nediskriminácie prostredníctvom vzdelávania, v Paríži 17. marca 2015.

- Spoločnú správu ET 2020 z 15. decembra 2015², v ktorej sa nadviazanie na Parížske vyhlásenie označuje za kľúčovú prioritu nového pracovného cyklu (2015 – 2020) prostredníctvom *spoločnej analýzy, stretnutí, partnerského učenia, šírenia osvedčených postupov a konkrétnych opatrení opierajúcich sa o financovanie*;
- Uznesenie Rady a zástupcov vlád členských štátov zasadajúcich v Rade z 24. Februára 2016 o podpore sociálno-ekonomického rozvoja a inkluzívnosti v EÚ prostredníctvom vzdelávania³, ktoré obsahuje záväzok *popri zlepšovaní sociálnych zručností mladých ľudí a ich kompetencií v oblasti občianstva posilňovať aj ich digitálnu a mediálnu gramotnosť, ako aj schopnosť kriticky myslieť*;

A VZHLADOM NA

- Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady z 18. decembra 2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie⁴, v ktorých sa za kľúčové kompetencie, ktoré by mali získať všetci občania, označujú: „*digitálna kompetencia*“, ktorá si vyžaduje *kritický a zvažujúci postoj k dostupným informáciám a zodpovednému používaniu interaktívnych médií*; „*spoločenské a občianske kompetencie*“, ktoré zahŕňajú *schopnosť porozumieť odlišným stanoviskám a pripravenosť rešpektovať hodnoty iných ľudí* a „*kultúrne povedomie a vyjadrovanie*“, ktoré zahŕňajú *zmysel pre identitu ako základ otvoreného postoja k rozmanitosti a jej rešpektovaniu*;

² Ú. v. EÚ C 417, 15.12.2015, s. 25 – 35.

³ Ú. v. EÚ C 105, 15.12.2015, s. 1 – 4.

⁴ Ú. v. EÚ L 394, 30.12.2006, s. 10 – 18.

- Závery Rady z novembra 2012 o európskej stratégii vytvárania lepšieho internetu pre deti⁵, v ktorých sa zdôrazňuje, že *oblasť vzdelávania, ako aj rodičia zohrávajú dôležitú úlohu pri poskytovaní pomoci deťom, pokiaľ ide o prospešné a kreatívne využívanie príležitostí, ktoré ponúka internet, ako aj o identifikáciu rizík, s ktorými sa na internete stretávajú, a ich reakciu na ne a že samotní učitelia a rodičia potrebujú pomoc a odbornú prípravu nielen na to, aby mohli držať krok s rýchlymi a nepredvídateľnými zmenami vo virtuálnom živote detí, ale aj neustále sa vyvíjajúcimi technológiami;*
- Oznámenie Komisie z januára 2014 o predchádzaní radikalizácii vedúcej k terorizmu a násilnému extrémizmu⁶, v ktorom sa *užšia spolupráca s občianskou spoločnosťou a súkromným sektorom pri riešení internetových hrozieb a zintenzívnenie úsilia o povzbudenie mladých ľudí ku kritickému postoju k extrémistickým názorom zdôrazňujú ako hlavné opatrenia na predchádzanie radikalizácii;*
- Závery Rady z novembra 2014 o európskej audiovizuálnej politike v digitálnej ére⁷, v ktorých sa Komisia a členské štáty vyzývajú, aby *podporovali osvedčené postupy a výskum zameraný na začlenenie mediálnej gramotnosti do formálneho vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj do neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa;*

⁵ Ú. v. EÚ C 393, 19.12.2012, s. 11 – 14.

⁶ Dokument 5451/14.

⁷ Ú. v. EÚ C 433, 3.12.2014, s. 2 – 5.

- Závery Rady a zástupcov vlád členských štátov zasadajúcich v Rade o úlohe sektora mládeže v rámci integrovaného a medziodvetvového prístupu k prevencii radikalizácie vedúcej k násilnému extrémizmu mladých ľudí a k boju proti takejto radikalizácii, v ktorých sa členské štáty a Komisia vyzývajú, aby podporovali mladých ľudí *v boji proti extrémistickým vplyvom na internete a v sociálnych médiách a pri rozvoji kritického myslenia a príslušných vedomostí a zručností potrebných na pochopenie rôznych zdrojov a programov, ktoré sa skrývajú za poskytnutými informáciami, vrátane propagandy a nenávistných slovných prejavov*⁸;

SA DOMNIEVA, ŽE

Internet, a najmä sociálne médiá, ponúkajú bezprecedentné, takmer neobmedzené možnosti z hľadiska delenia sa o vedomosti a idey. Tým, že poskytujú okamžitý prístup k obrovskému množstvu informácií, ako aj prístup k širokej škále zdrojov, môžu mať značný vplyv na názory, postoje a vnímanie. Zároveň všetkým poskytujú platformu na to, aby sami vytvárali a publikovali obsah a delili sa oň, čím pomáhajú uplatňovať talenty, podporovať tvorivosť a inováciu.

Dnešný svet je charakterizovaný ľahkým a nepretržitým prístupom k internetu, pričom ľudia, najmä mladí ľudia, travia na internete čoraz viac času⁹. Virtuálne komunity a kontakty, najmä prostredníctvom sociálnych médií a služieb okamžitých správ, nadobúdajú čoraz väčší význam

⁸ Dokument 9640/16.

⁹ Viac ako polovica všetkých Európanov využíva sociálne siete; väčšina používateľov sú mladí ľudia. 84 % Európanov mladších ako 30 rokov využíva sociálne médiá a čím je veková skupina mladšia, tým viac sa tento podiel blíži k 100 %.

V TEJTO SÚVISLOSTI TIEŽ KONŠTATUJE, ŽE

Mediálna gramotnosť, t. j. všetky technické, kognitívne, sociálne, občianske a tvorivé schopnosti, ktoré nám umožňujú pristupovať a zaujať kritický postoj k tradičným i novým formám médií¹⁰ a interagovať s nimi, je čoraz dôležitejšia. Úzko súvisí s aktívnou účasťou na demokratickom živote, občianstvom a schopnosťou uplatňovať kritický a nezávislý úsudok, ako aj zamyslieť sa nad vlastným konaním, a tým zvyšovať odolnosť mladých ľudí voči extrémistickým názorom a dezinformáciám.

Digitálna kompetencia, ktorá zahŕňa sebaistú, kreatívne a kritické používanie IKT, je zásadným prvkom mediálnej gramotnosti. Nízka úroveň digitálnej kompetencie môže viesť k znevýhodneniu osôb, a to nielen na trhu práce, kde si takmer všetky pracovné miesta vyžadujú určitú úroveň digitálnej kompetencie, ale aj v spoločnosti ako celku. Existuje jasné prepojenie medzi zvyšovaním digitálnej kompetencie a úsilím o vytváranie otvorenejších a súdržnejších spoločností.

Mediálna gramotnosť, ktorá je prepojená s gramotnosťou a komunikačnými zručnosťami vo všeobecnosti, zahŕňa aj iné kľúčové kompetencie, najmä *spoločenské a občianske kompetencie*, ktoré sú jasne prepojené s kritickým myslením a zabezpečujú, aby si ľudia cenili rozmanitosť a rešpektovali názory a hodnoty iných, ale aj *kultúrne povedomie a vyjadrovanie*, ktoré sú podporené schopnosťou spájať vlastný spôsob vyjadrovania názorov so spôsobom vyjadrovania názorov iných vrátane osôb s rôznym kultúrnym pozadím.

¹⁰ Tieto schopnosti nám umožňujú používať kritické myslenie a zároveň sa zapájať do hospodárskych, sociálnych a kultúrnych aspektov spoločnosti a zohrávať aktívnu úlohu v demokratickom procese. Tento koncept zahŕňa rôzne médiá: vysielanie, video, rozhlas, tlač, a to prostredníctvom rôznych kanálov: tradičných kanálov, internetu, sociálnych médií a zároveň sa venuje potrebám rôznych vekových skupín.

Hoci digitálna kompetencia sa stáva čoraz nevyhnutnejšou, znepokojivo veľa ľudí ešte stále nedosiahlo jej základnú úroveň¹¹, pričom im hrozí nezamestnanosť a sociálne vylúčenie. Môže to prispieť k vytvoreniu „digitálnej priepasti“, čo môže viesť k sociálnym a ekonomickým nerovnostiam, ktoré predstavujú jasnú výzvu pre naše systémy vzdelávania a odbornej prípravy.

Hoci internet a sociálne médiá môžu priniesť mnohé výhody a príležitosti, predstavujú aj potenciálne hrozby a nebezpečenstvá, najmä tým, že sprístupňujú online obsah, ktorý je pre deti a mladých ľudí neprimeraný alebo dokonca škodlivý vrátane nenávistných slovných prejavov a nenávistného obsahu, ktoré zľahčujú násilie. Medzi ďalšie nežiaduce javy patrí tzv. online grooming a kybernetické šikanovanie, ktoré môžu významne ovplyvniť blahobyt a vývoj detí a zároveň mať negatívny vplyv na ich študijné výsledky.

Nedávne teroristické útoky v Európe a iné prípady násilného extrémizmu vyvolali veľké znepokojenie v súvislosti s jedinečnými možnosťami, ktoré internet a sociálne médiá poskytujú extrémistickým skupinám všetkých druhov na voľné šírenie nenávisti a názorov podnecujúcich násilie a na nájdenie publika v radoch nespokojných mladých ľudí. Radikalizácia, ktorá vedie k násiliu, má často nadnárodný rozmer, čo sieťam extrémistov umožňuje nadväzovať kontakty so zraniteľnými mladými ľuďmi bez ohľadu na hranice. Hoci je nepravdepodobné, že zvýšenie dosiahnutého stupňa vzdelania by zastavilo všetky formy násilného extrémizmu, vzdelávanie a odborná príprava môžu a mali by prispievať k predchádzaniu radikalizácii.

¹¹ V EÚ nemá 40 % občanov žiadne digitálne zručnosti alebo ich má len na nízkej úrovni, pričom pri približne 90 % pracovných miest v EÚ sa odhaduje potreba aspoň nejakej úrovne digitálnych zručností. Získať tieto zručnosti sa preto rýchlo stáva predpokladom pre to, aby sa pracovníci stali a zostali zamestnateľní.

SÚHLASÍ S TÝM, ŽE

Ako súčasť ich celkového poslania, ktorým je pripraviť mladých ľudí pre spoločnosť a trh práce, ako aj podporovať ich pri dosahovaní osobného naplnenia, zohrávajú vzdelávanie a odborná príprava dôležitú úlohu pri pomoci mladým ľuďom stať sa mediálne gramotnými a zodpovednými občanmi budúcnosti.

Jedným z hlavných prvkov poslania vzdelávania a odbornej prípravy je vštepiť mladým ľuďom základné hodnoty, ako sú hodnoty zakotvené v Zmluve o Európskej únii, a rozvíjať a udržať otvorenú a poznaniachtivú myseľ a zároveň schopnosť myslieť nezávisle a kriticky, uplatňovať zdravý úsudok za pomoci faktami podložených vedomostí a odolávať extrémistickým názorom, indoktrinácii a dezinformáciám a bojovať proti nim.

Na to, aby vzdelávanie a odborná príprava boli relevantné, je dôležité, aby pracovníci v sektore vzdelávania a odbornej prípravy na všetkých úrovniach udržiavali krok s týmto rýchlym vývojom a učitelia sa poskytovali kompetencie – vedomosti, zručnosti a postoje – a hodnoty, ktoré sú potrebné pre bezpečný a zodpovedný prístup k informáciám a inému mediálnemu obsahu, ich výklad, vytváranie a používanie, a to najmä v kontexte internetu a sociálnych médií.

Komplexné „celoškolské“ prístupy zahŕňajúce celú školskú komunitu, ako aj iné príslušné zainteresované strany môžu mať veľký význam, keďže výučba zodpovedného používania internetu a sociálnych médií sa často odohráva mimo učebných miestností v neformálnom a informálnom prostredí,

VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTY, ABY S NÁLEŽITÝM ZRETEĽOM NA ZÁSADU
SUBSIDIARITY:

1. Nabádali na to, aby sa dostatočná pozornosť venovala rozvoju mediálnej gramotnosti a kritického myslenia vo vzdelávaní a odbornej príprave na všetkých úrovniach, a to aj prostredníctvom občianskej a mediálnej výchovy.
2. Sa usilovali zvýšiť úroveň digitálnej kompetencie vo všetkých vekových skupinách učiacich sa z hľadiska celoživotného vzdelávania ako dôležitú podmienku pre posilnenie ich schopnosti aktívne sa zapájať do demokratického života našich moderných spoločností, ako aj pre zvýšenie ich zamestnateľnosti.
3. Zvážili popri vnútroštátnych rámcoch a nástrojoch používanie Európskeho rámca digitálnych kompetencií pre občanov a Rámca Rady Európy pre kompetencie v demokratickej kultúre a Rámca UNESCO na posúdenie globálnej mediálnej a informačnej gramotnosti.
4. Nabádali na sociálne bezpečné vzdelávacie prostredie online i offline, v ktorom je možné otvorene diskutovať o kontroverzných otázkach a zachovať si slobodu prejavu, a posilnili postavenie pedagogických zamestnancov, aby takéto diskusie iniciovali a moderovali.
5. Podporovali pedagogických zamestnancov a vedenie škôl na všetkých úrovniach vzdelávania a odbornej prípravy, aby prostredníctvom počiatočnej odbornej prípravy a ďalšieho profesijného rozvoja rozvíjali svoju vlastnú digitálnu kompetenciu, ako aj pedagogické zručnosti potrebné na využívanie nových technológií a otvorených vzdelávacích zdrojov vo svojej výučbe a riešili otázku mediálnej gramotnosti a kritického myslenia účinným spôsobom u učiacich sa všetkých vekových skupín a z akéhokoľvek prostredia.

6. Sa spolu s rodičmi a inými zainteresovanými stranami zo širokej verejnosti usilovali o zmenšenie digitálnej priepasti medzi generáciami a podporovali spoločnú kultúru dialógu a vzájomného porozumenia.
7. Posilnili dialóg, spoluprácu a partnerstvá medzi sektorom vzdelávania a odbornej prípravy a mediálnym sektorom – vrátane novinárov – ako aj všetkými inými príslušnými zainteresovanými stranami vrátane občianskej spoločnosti a mládežníckych organizácií vzhľadom na to, že účinný rozvoj mediálnej gramotnosti a kritického myslenia si vyžaduje multidisciplinárny prístup, a na dôležitú úlohu, ktorú v tejto súvislosti môže zohrávať neformálne vzdelávanie a informálne učenie sa.
8. Podporovali inovačné, kreatívne a participatívne spôsoby rozvíjania mediálnej gramotnosti a kritického myslenia vo vzdelávaní a v odbornej príprave, napríklad uskutočňovaním výskumu a využívaním potenciálu, ktorý môžu ponúknuť kultúra a umenie, medzikultúrne prístupy a školská mediálna produkcia ako spôsoby posilnenia otvorenosti voči iným kultúram a aktívneho občianstva.

VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTY A KOMISIU, ABY V RÁMCI SVOJICH PRÁVOMOCÍ:

1. V kontexte strategického rámca ET 2020 naďalej presadzovali partnerské učenie, a to aj zhromažďovaním a šírením osvedčených postupov v oblasti mediálnej gramotnosti a kritického myslenia, a zároveň venovali osobitnú pozornosť účinnému prístupu k znevýhodneným učiacim sa a učiacim sa, ktorí sú ohrození marginalizáciou.
2. Zabezpečili súdržnosť politík na úrovni EÚ v oblasti mediálnej gramotnosti, aby sa odborná práca, ktorá sa vykonáva v rôznych relevantných oblastiach politiky, napríklad v oblasti vzdelávania, mládeže, kultúry a audiovizuálnej politiky, ako aj v oblasti boja proti terorizmu, dopĺňala a zároveň sa zohľadnili osobitosti sektora vzdelávania a odbornej prípravy.

3. Podporovali úsilie o to, aby mali pedagogickí zamestnanci zručnosti a nástroje nevyhnutné na riešenie otázok mediálnej gramotnosti a kritického myslenia účinným spôsobom pri učiacich sa všetkých vekových skupín a z akéhokoľvek prostredia, okrem iného prostredníctvom využívania portálu School Education Gateway a podporou partnerského učenia prostredníctvom platformy e-twinningu.
 4. Pokračovali v spolupráci s inými multilaterálnymi fórami, ako napríklad Rada Európy¹², UNESCO a OECD, a zohľadňovali ich prácu, keďže výzvy nepoznajú hranice a ovplyvňujú krajiny v rámci Európskej únie i mimo nej.
 5. Nabádali na využívanie možností financovania, ktoré na podporu tohto úsilia ponúkajú všetky príslušné fondy a programy EÚ, najmä Erasmus+, Nástroj na prepájanie Európy, európske štrukturálne a investičné fondy, Horizont 2020, Kreatívna Európa a Európa pre občanov.
-

¹² Najmä v kontexte stratégie v oblasti práv dieťaťa na obdobie rokov 2016 – 2021, ktorú 2. marca 2016 prijal výbor ministrov a ktorá sa zaoberá otázkou ochrany a podpory práv detí v digitálnom prostredí.